

RHB

Vol

99.26

Ph

A. Wuechter pinx.

Phot. af L. Grundtvig.

FREDERIK III.

Maleriet i det kgl. Billedgalleri paa Christiansborg.

Photographisk Album

over

Kong Frederik III.

og

denne Konges berømte Samtidige.

Med kortfattede Biographier

af

J. P. F. Kønigsfeldt.

Samlet og udgivet af J. A. Gold.

KJØBENHAVN.

THIELES BOCTRYKKERI.

1865.

Der gaaer til sine Tider Hjemføgelser hen over Folkenes som over det enkelte Menneskes Liv; de kunne føre til Opreisning og de kunne føre til Undergang — alt efter den Maade, hvorpaa de mødes, og efter den Aand, der rører sig i Folket eller det enkelte Menneske. Formaaer dette eller hiint at møde Hjemføgelser med mandig Alvor, med freidigt Mod, da er der godt Haab om Frelse, thi »Lykken staaer de Kjekke bi«; men træffer Ulykken et sløvt, forsagt, splidagtigt, af Forlystelsessyge og Velleynet udhulet, til Opoffrelser uvilligt og uskikket Folk, der tænker paa alt Andet end paa at redde sin Tilværelse, naar det gjælder denne, da er et saadant Folks Undergang ligesaa sikker som det Menneskes, der ikke formaaer at holde Hovedet opreist i Ulykken, men synker sammen under Modgangens Vægt.

De efterfølgende Blade indeholde Billeder af danske Mænd, som i en Periode, der truede Danmark med fuldstændig Undergang ved en mægtig Erobrer, med deres Konge i Spidsen holdt deres Fædreland opreist. Og paa en Tid, der har viist sig saa sjelden fattig som vor paa store Mænd — i Kongens Raad som i Felten i Kamp mod en lumpen og overmægtig Fjende — gjør det godt at kaste Blikket tilbage paa dygtige Statsmænd, paa kløgtige og tappre Hærførere i en svunden Tid; saalænge et Land endnu bestaaer, har det dog en Fremtid at haabe paa; hvad Nutiden mangler, kan jo Fremtiden frembringe. Ogsaa Videnskaben, hvis Ære endnu er uplettet i vort Fædreland, har sine Repræsentanter i denne Krands af Mænd, som for to hundrede Aar siden have kastet Glands over Danmark: Bartholinernes Navne vil Historien til evige Tider bevare ved Siden af Cort Adelters og Griffenfelds.

Og hermed være dette Værk anbefalet til alle Dem, der ligesom Forfatteren søge Trøst for Nutiden og Haab for Fremtiden i Fortidens store Minder.

Frederiksborg, i November 1864.

J. P. F. Königsfeldt.

Den Samling Photographi-Portraiter, som jeg hermed har den Ære at udsende, slutter sig som Fortsættelse til det Album over Kong Christian IV. og hans berømte Samtidige, som jeg for to Aar siden udgav. Det agtes ogsaa fortsat og afsluttet med Kong Frederik VII.s Regjeringsperiode.

Hvad der i Fortalen til nysnævnte Album blev bemærket, at Valget af de Personer, der ere medtagne, har været betinget af gode Portraits Existents, maa

jeg her gjentage for nærværende Samlings Vedkommende, og jeg beklager saaledes, at her af denne Grund savnes Portraiter af Gunde Rosenkrands, Hans og Frederik Ahlefeldt, Frederik Thuresen, Ole Steenvinkel, Hans Rostgaard o. Fl., som ved personligt Mod og Snille udmærkede sig i Kampen for det paa den Tid haardt betrængte Fædreland og ikke skyede Opoffrelse af Liv og Gods for at redde det — saameget mere som denne Samling fremkommer paa en Tid, der meer end nogen foregaaende i Danmarks Historie trænger til at styrkes ved Mindet om fædrelands-kjærlige Mænd.

Det tør imidlertid antages, at flere af de Portraiter, der nu savnes, ville fremkomme, efterhaanden som Interessen og Sandsen for at bevare, hvad der findes, og nøie lære at kjende, hvad der eksisterer i denne Retning, bliver mere levende, hvorved da de Vanskeligheder, der nu af Mangel paa Cataloger over de forskjellige Samlinger i Landet ere forbundne med Tilveiebringelsen af en saadan Portrait-Cyklus, ville lettes; og det er derfor min Bestemmelse, saafremt dette maatte skee, at samle og udgive disse Portraiter i et Supplementbind til det samlede Værk.

Forsaavidt det har været mig muligt fra forskjellige Kilder at erholde Oplysning om, hvem der har malet de enkelte Portraiter, om deres Værd og andet Saadant af kunsthistorisk Interesse, er dette i en kort Anmærkning vedføjet Biographierne.

Idet jeg herved giver mig den Ære at frembære min varme Tak for den overordentlige Imødekommen, jeg har nydt ved Afbenyttelsen af de forskjellige Malerier, som denne Samling indeholder, tillader jeg mig ogsaa at henvende denne til Bestyrelsen for Bortlodningen af indenlandske Kunstfidsarbejder, der har understøttet Udgivelsen af dette Værk paa samme Maade som det forrige ved at sætte det i Forbindelse med Bortlodningen.

J. A. Gold.

INDHOLD.

1. Kong Frederik III. }
 2. Samme i noget ældre Alder } (født 1609, død 1670).
 3. Dronning Sophie Amalie af Brunsvig-Lüneburg }
 4. Samme i ældre Alder } (født 1628, død 1685).
 5. Valdemar Christian, Greve af Slesvig og Holsten (født 1622, død 1656).
 6. Ulrik Christian Gyldenløve (født 1630, død 1658).
 7. Ulrik Frederik Gyldenløve (født 1638, død 1704).
 8. Christen Thomesen Sehested (født 1590, død 1657).
 9. Hans Nansen (født 1598, død 1667).
 10. Christen Albertsen Skeel (født 1603, død 1659).
 11. Hans Svane (født 1606, død 1668).
 12. Jørgen Holgersen Rosenkrands (født 1607, død 1675).
 13. Hans Schack (født 1609, død 1676).
 14. Birgitte Thott (født 1610, død 1662).
 15. Otto Krag (født 1611, død 1666).
 16. Jochum Gersdorf (født 1611, død 1661).
 17. Erik Rosenkrands (født 1612, død 1681).
 18. Peder Reetz (født 1614, død 1674).
 19. Thomas Bartholin (født 1616, død 1680).
 20. Christoffer Gabel (født 1617, død 1673).
 21. Cort Adeler (født 1622, død 1675).
 22. Henrik Gerner (født 1629, død 1700).
 23. Peder Griffenfeld (født 1635, død 1699).
 24. Kjeld Lange (født 16 .., død 1658).
-

Frieur pinx.

Phot. af L. Grundtvig.

FREDERIK III.

Maleriet paa Rosenborg.

Frederik III.,

Konge til Danmark og Norge,

var den tredie Søn af Kong Christian IV. og Dronning Anna Katharine af Brandenburg og født den 18de Marts 1609 paa Hansborg eller Haderslev-Slot. Han modtog i sin Ungdom saa videnskabelig en Dannelse som kun faa Prindsere, først i Sorø, siden paa Udenlandsreiser, og maa ansees for den lærdeste Konge, Danmark har havt; især var han bekjendt for sin theologiske Lærdom. Frederik III. var ogsaa Erkebiskop, inden han blev Konge. Da han nemlig havde en ældre Broder Christian, som var udvalgt til Thronfølger, havde hans Fader ladet sig det være meget magtpaaliggende at skaffe denne sin yngre Søn Stifterne Bremen og Verden, og Frederik var ogsaa allerede 1623 bleven Biskop i Verden og blev 1634 Erkebiskop i Bremen, men han kom aldrig i rolig Besiddelse af disse Lande. Derimod aabnede der sig ved hans ældre Broders Død 1647 Udsigter for ham til at bestige den danske Throne, og Christian IV. havde sammenkaldt en Rigsdag, der skulde holdes i Kjøbenhavn i April 1648 for at foretage Valget, men den gamle Konge døde forinden, den 28de Februar, og der indtraadte saaledes et Par Maaneders Interregnum, i hvilket Riget styredes af de 4 høie Rigsebedsmænd, med den afdøde Konges Svingersøn Corfitz Ulfeld som Rigshofmester i Spidsen. Ulfeld var væsentlig Skyld i, at den Haandfæstning, som Frederik III. foreløbig maatte underskrive den 8de Mai 1648, efter at være bleven valgt af Stænderne den 4de Mai, og som han siden paany udstedte ved Hyldingen den 6te Juli samme Aar, blev endnu langt mere opskruet end nogen af hans Forgængeres; men denne Haandfæstning blev derfor ogsaa den sidste. Derefter fulgte Kongens Kroning i Frue Kirke ved Sjællands Biskop Jesper Brochmand den 23de November samme Aar. Uagtet den ringe Magt, der var Kongen levnet, viste Frederik dog snart, at det var hans alvorlige Agt at fremme sine Rigers Vel: med Nederlandene, hvilken mægtige Republiks Uvenskab havde viist sig saa farligt for Danmark i hans Faders sidste Regjeringstid, sluttedes 1649 en Forbundstractat; i Hertugdømmerne indførtes 1650 Arvesuccession efter Førstefødselsretten; til tre Provinces Forsvar anlagdes Fæstningen Frederiksodde (Fredericia) efter en storartet Maalestok, og Postvæsenet ordnedes gennem hele Riget samt over Hamborg til

Udlandet. I de første 9 Aar af Frederik III.'s Regjering nød Danmark Fred; men fremmede Magters Opfordringer og Rigsraadets Kortsynethed bevirkede 1657 en Krig med Sverrig, der ligesom den Krig, vi nylig maatte opleve, i Løbet af faa Maaneder bragte vort Fædreland til Afgrundens Rand og medførte dets Afstumpning og Fornedrelse. Med sin seiervante Hær oversvømmede Kong Carl X. Gustav hele Halvøen, og da han fandt mægtige Allierede baade i en stærk Frost, der tillagde Belter og Sunde, og i en panisk Skræk, der lamslog det danske Folk, havde han snart ogsaa Øerne i sin Magt. Man blev da dengang som nu nødt til at bede sin Fjende om Fred, og Freden blev derfor ogsaa derefter. Ved Fredsslutningen i Roskilde den 26de Februar 1658 mistede Danmark Skaane, Halland, Bleking, Bohus, Thronhjems Lehn og Bornholm samt 12 Krigsskibe og 2000 Ryttere; desuden løstes Hertugen af Holsten-Gottorp fra sit Lehnsforhold til den danske Krone. Men da den svenske Konge efter faa Maaneders Forløb brød Freden og rykkede mod Kjøbenhavn, reiste det danske Folk, som nu endelig havde faaet Øiet op for, at det gjældte intet Mindre end dets Tilværelse, sig af sin Fornedrelsestilstand. Den beleirede Hovedstad foregik med Exemplet, og i den igjen Kongen, som da man raadede ham til at flygte, bestemt erklærede, at han vilde blive og døe i sin Rede; Helte som Gyldenløve, Schack og Ahlefeldt gik i Spidsen for Militairet og Borgerne; og den Storm, som Fjenden forsøgte Natten mellem 10de og 11te Februar 1659, blev afslaaet med stort Tab. Rundt omkring i begge Lande kæmpedes med samme Tapperhed; da Danmarks Allierede nu endelig ogsaa kom det til Hjelp og Slaget ved Nyborg var vundet, maatte Fjenden forlade de occuperede Provindser, og da Carl X.'s Erobringsplaner ganske faldt bort ved hans kort efter indtrufne Død, endte Krigen ved Freden i Kjøbenhavn 1660, hvorved Danmark dog kun fik Thronhjem og Bornholm, som under Krigen havde fordrevet de Svenske, tilbage. Samme Aar foregik den mærkelige Statsforandring, hvorved Danmark fik den Regjeringsform, som derefter var gjældende i henved 200 Aar. Da nemlig Adelen, der baade var Skyld i den forsmædelige Krig og i Rigets Mangel paa Evne til at udholde den, paa den Rigsdag, der i September 1660 sammentraadte i Kjøbenhavn for at udfinde Midler til at afhjælpe Landets Nød, fremdeles vægrede sig ved at dele Byrderne med de andre Stænder, blev Kongen og Folket, der i Forening havde reddet Riget fra Undergang, let enige om at bryde dens fordærlige Magt. Borgerstanden og Geistligheden, ledede af Nansen og Svane, til hvilke ogsaa flere Kongehuset hengivne Adelsmænd sluttede sig, bleve enige om at overdrage Kongen Arveret til Thronen for hele hans mandlige og qvindelige Afkom og at cassere Haandfæstningen, og Adelen blev nødt til at give efter, hvorpaa Kongen den 18de October samme Aar hyldedes som Arvekonge paa Slotspladsen i Kjøbenhavn. Men medens Meningen havde været, at Kongen skulde give Landet en ny Forfatning, udstedte han den 10de Januar 1661 en Act, hvorved han, foruden Arveret, lod sig og sine Efterkommere tilkjende »Souverainitet og absolut Regjering«. Der oprettedes derefter Collegier, mellem hvilke de forskjellige Regjeringsforretninger, som før havde henhørt under Rigsraadet bleve fordeelte, samt Høiesteret, og den nye Statsforfatning saavelsom Successionsordenen blev nøie bestemt ved Kongeloven 1665. Frederik III. benyttede

sin ubundne Magt med Dygtighed til at fremme sit Lands Vel: Finantsnøden blev afhjulpen, idet Adelen Privilegier ophævedes; Flaaden blev sat i fortræffelig Stand; en staaende Hær oprettedes; Landets Fæstninger forbedredes; det store kongelige Bibliothek og Kunstkammeret stiftedes. Kronens Besiddelser forøgedes ved Erhvervelsen af Sønderborg, Nordborg og en Deel af Ærø samt de tyske Grevskaber Oldenburg og Delmenhorst. Frederik III. døde paa Kjøbenhavns Slot den 9de Februar 1670 i sit 61de Aar og ligger begravet i den nordre Gravhvælving under Christian IV.'s Capel i Roskilde Domkirke. Han udmærkede sig ved Charakterfasthed, Klogskab og Forsigtighed; derimod maa man lægge ham til Last, at han omgav sig for meget med tyske Yndlinge, ligesom ogsaa den Haardhed, Regjeringen udviste mod enkelte Personer. Før sin Thronbestigelse havde han 1643 ægtet sit Næstsøskendebarn Prindsesse Sophie Amalie af Brunsvig-Lüneburg, som fødte ham 8 Børn, deriblandt Kong Christian V., Anna Sophie, som blev gift med Kurfyrst Johan Georg III. af Sachsen og var Moder til den sachsiske Kurfyrste og polske Konge August den Stærke, Frederike Amalie, gift med Hertug Christian Albrecht af Holsten-Gottorp, Georg eller Jørgen, den engelske Dronning Annas Ægtefælle, og Ulrike Eleonore, gift med den svenske Konge Carl XI. og Moder til den krigerske Carl XII. Med en Holstenerinde, Margrete Pape, som af Kong Christian V. blev ophøiet til Baronesse af Løvendal, havde Kongen før sit Giftermaal en uægte Søn Ulrik Frederik Gyldenløve.

Frederik III. i yngre Alder. Maleriet, som fremstiller ham i heel Figur, fuld naturlig Størrelse, er en Original, malet af A. Wuchter. Det har tidligere været ophængt i Throngemakket paa Amalienborg, og findes nu i det kgl. Billedgalleri paa Christiansborg.

Frederik III. i ældre Alder, efter et smukt Portrait malet i Emaillé af den bekendte Maler Prieur. Paa Bagsiden staaer ligeledes i Emaillé »Paulus Prieur fecit Anno 1663«. Billedet, der opbevares i den chronologiske Samling paa Rosenborg, er her gjengivet næsten i sin fulde Størrelse.

Phot. af L. Grundtvig.

DRONNING SOPHIE AMALIE.

Maleriet paa Rosenborg.

Phot. af L. Grundtvig.

DRONNING SOPHIE AMALIE.

Maleriet paa Rosenborg.

Sophie Amalie,

Dronning til Danmark og Norge,

var en Datter af Hertug Georg af Brunsvig - Lüneburg, Kong Christian III.'s Dattersøn, og Anna Eleonore af Hessen-Darmstadt og født den 24de Marts 1628. Hun havde den 18de October 1643 i Glückstadt Bryllup med Kong Frederik III., medens han før sin Thronbestigelse var Erkebiskop af Bremen og Biskop af Verden, og blev som Dronning kronet i Frue Kirke i Kjøbenhavn Dagen efter Kongen, den 24de November 1648. Sophie Amalie var en stolt og myndig Dronning; under Kjøbenhavns Beleiring reed hun kjæk omkring paa Volden ved Kongens Side, og ved Souverainitetens Indførelse viste hun sig mere activ end denne. Men hendes Haardhed udøvede ofte en skadelig Indflydelse paa Kongen; navnlig har Behandlingen af Eleonore Christine Ulfeld sat en uaftvættelig Plet paa hendes Minde. Hun blev Moder til 3 Sønner og 5 Døttre. I 15 Aar overlevede Dronningen sin kongelige Ægtefælle; hun døde den 20de Februar 1685 paa sit Slot Amalienborg i Kjøbenhavn og ligger begravet ved Kongens Side i den nordre Gravhvelving under Christian IV.'s Capel i Roskilde Domkirke.

Dronning Sophie Amalie i yngre Alder er photographeret efter en Original, malet i halv naturlig Størrelse paa Egetræ, og findes i den chronologiske Samling paa Rosenborg.

Dronning Sophie Amalie i ældre Alder. Maleriet er et Bryststykke i naturlig Størrelse, og kan muligviis være af den berømte A. Wuchter, fra hans senere Periode. Det findes paa Rosenborg, hvor det i en lang Aarrække har været, og er et dygtigt og livfuldt opfattet Arbeide i smuk Stand.

A. Wuchter pinx.

Phot. af L. Grundtvig.

VALDEMAR CHRISTIAN.

Greve af Slesvig og Holsteen.

Maleriet i det kgl. Billedgalleri paa Christiansborg.

Valdemar Christian,

Greve af Slesvig og Holsten, Herre til Taasinge, en Søn af Kong Christian IV. og Fru Kirsten Munk og det fjerde af Kongens Børn i dette Ægteskab, var født den 26de Juli 1622 paa Frederiksborg. Efter at have studeret i 6 Aar ved Sorø Akademi gik han paa Udenlandsreiser og blev 1643 sendt til Rusland for at giftes med en russisk Prindsesse, men paa Grund af hans Vægning ved at antage den græske Religion gik Ægteskabet overstyr, og han blev holdt tilbage i Forvaring indtil Czaren Michael Feodorovitschs Død 1645. Grev Valdemar stod i nøie Forbindelse med sin Svoger Corfitz Ulfeld, og begav sig ligesom denne under Frederik III. til Sverrig, hvor ogsaa han smedede Anslag mod sit Fædreland, forbittret over Regjeringens Tilsidesættelse af ham og hans Søkende. Han blev skudt i Spidsen for svenske Tropper i en Træfning med Polakkerne ved Lublin i April 1656. Hans Navn er bevaret i Valdemars Slot paa Taasinge, som hans Fader 1629 havde ladet opbygge til ham.

Photographien er efter et Originalmaleri i fuld naturlig Størrelse, som findes i det kgl. Billedgalleri paa Christiansborg, malet af A. Wuchter i Decenniet 1640—50. Billedet er afkjøbt Captain Schapers Arvinger.

Phot. af L. Grundtvig.

ULRIK CHRISTIAN GYLDENLØVE.

Maleriet paa Rosenborg.

Ulrik Christian Gyldenløve

til Ulriksholm i Fyen, Kong Frederik III.'s Halvbroder, Generallieutenant og Befalingsmand paa Skanderborg, var Kong Christian IV.'s yngste (uægte) Søn med Vibeke Kruse, som havde været Kammerjomfru hos Fru Kirsten Munk og efter Kongens Skilsmisse fra hende 1629 stadig var om ham i hans sidste 19 Leveaar lige til hans Død. Han var født den 7de April 1630 paa Ibstrup, det nuværende Jægersborg. Først udmærkede han sig ganske ung i spansk Tjeneste, derpaa i sit Fædrelands under den svenske Krig 1657 i Skaane, hvorfra han efter flere Seire blev kaldet til Fyen. Han laae syg i Odense, da Kong Carl X. i Begyndelsen af Aaret 1658 kom dertil, og maatte derfor give sig tilfange, men blev snart ved Freden løsladt. Efter Krigens Fornyelse var han det beleirede Kjøbenhavns kjækkeste Forsvarer; han ledede det store Udfald fra Hovedstaden den 23de August 1658 og de to Udfald paa Amager, og havde ikke alene i hoi Grad vundet Kongens Yndest, men ogsaa almindelig Beundring hos Kjøbenhavns Borgere for sit raske Forhold, da Døden til Alles Sorg bortrev den unge heltemodige Kongesøn midt under Beleiringen den 11te December 1658 i hans 29de Aar. Han blev begravet i Frue Kirke.

Maleriet, hvorefter denne Photographi er taget, er et smukt Billede, formodentlig ældre Copi efter Wuchter, Knæstykke i naturlig Størrelse og fortrinlig Stand. Det fandtes tidligere paa Frederiksborg og findes nu paa Rosenborg.

C. van Mander pinx

Phot. af L. Grundtvig.

ULRIK FREDERIK GYLDENLØVE.

Maleriet tilhører pract. Læge Schiøtz i Roskilde.

Ulrik Frederik Gyldenløve,

Greve af Laurvig og Jarlsberg, Herre til Kalø, General-Feltmarschal, Geheimeraad og Statholder i Norge, var en uægte Søn af Kong Frederik III. med Margrete Pape og født den 4de Juni 1638. Han var meget tapper, men tillige i høi Grad udsvævende, og udøvede i den Retning en skadelig Indflydelse paa sin 8 Aar yngre Halvbroder, den svage Konge Christian V., som meget yndede ham. Allerede i sit 21de Aar kæmpede han med Ære under Kjøbenhavns Beleiring; derpaa gik han i spansk Tjeneste og kom 1663 tilbage til Danmark. 1672 byggede han sig et Slot paa Kongens Nytorv i Kjøbenhavn, det nuværende Charlottenborg, Torvets største Prydelse. Gyldenløve deeltog i det Complot, som styrtede Griffenfeld, men udmærkede sig meget i den skaanske Krig. Han var ved Krigens Begyndelse bleven sendt op til Norge som Statholder, hvilken Post han beklædte i 25 Aar (1675—1700); herfra gjorde han Indfald i Sverrig, erobrede Jämtland og havde stor Fremgang i Halland og Bohus, hvor han den 23de Juli 1677 indtog Marstrand med Klippefæstningen Carlsteen, som man havde anseet for uindtagelig. Efter Christian V.'s Død tog han Afsked fra alle sine Embeder, solgte 1700 sit Slot til Enkedronningen, efter hvem det har faaet sit nye Navn, og døde den 17de April 1704 i Hamborg. Han blev begravet i Frue Kirke i Kjøbenhavn. Gyldenløve var først gift med Marie Grubbe, en Datter af Erik Grubbe til Tjele, fra hvem han 1670 blev skilt for hendes usædelige Levnet (hendes andet Ægteskab blev hævet af samme Grund, og hun døde i Usselhed i et Færgested paa Falster 1718); derpaa med Antonia Augusta, en Datter af Grev Anton af Altenburg, som var en uægte Søn af den sidste Greve af Oldenburg Anton Günther, i hvilket Ægteskab han blev Fader til 9 Børn og Stamfader til Greverne af Danneskjold-Laurvig, som uddøde paa Mandssiden 1783. Udenfor Ægteskab eller i et hemmeligt Ægteskab med Sophie Urne, Rigsmarsken Jørgen Urnes Datter, havde han to Sønner, af hvilke den Ene blev Stamfader til Greverne af Danneskjold-Løvendal, som uddøde 1830.

Maleriet er et Bryststykke under naturlig Størrelse, malet af C. van Mander. Det tilhører pract. Læge C. Schiøtz i Roskilde.

Phot. af L. Grundtvig.

CHRISTEN THOMESSEN SEHESTED.

Maleriet tilhører Kammerherre, Hofjægermester Lehnsgreve Holstein-Holsteinborg.

Christen Thomesen Sehested

til Stougaard i Veile Amt, Rigsraad og Cantsler, en Søn af Thomas Sehested til Bekmark og Fru Anne Lunge og født den 17de Februar 1590, var en duelig Statsmand, der ved sine diplomatiske Forhandlinger saavel paa mangfoldige Ambassader som i Hjemmet gjorde sit Fædreland vigtige Tjenester. Han var bleven opdragen i sin senere Svigerfader, den lærde Holger Rosenkrands's Huus, og havde derefter uddannet sig paa Udenlandsreiser. 1617 blev han Hofmester for de kongelige Prindsler, 1630 Rigscantsler og 1640 kongelig Cantsler, hvilken Stilling han derpaa beklædte lige til sin Død. Ved den udvalgte Prinds Christians Bryllup 1634 var han den første af de 12 Adelsmænd, som Kongen slog til Riddere af Elefanten. Efter Christian IV.'s Død forestod han tilligemed de tre andre høie Rigsebedsmænd Regjeringen i de Maaneder, der gik hen, inden Frederik III. blev valgt til Konge. Baade Christian IV. og Frederik III. satte stor Priis paa denne troe og dygtige Statstjener, og han nød begge disse Kongers fulde Fortrolighed. Han døde den 5te August 1657 og ligger begravet i Aarhus Domkirke. Christen Thomesen Sehested var gift med Fru Mette Rosenkrands, en Datter af Holger Rosenkrands, og han var Farfader til den i den nordiske Krig berømte Søhelt af samme Navn.

Maleriet er en Original, malet paa Egetræ af en fremmed Konstner, og rimeligviis udført under et Ophold i Udlandet. Det er et lille velconserveret Billede og eies af Kammerherre, Hofjægermester Holstein-Holsteinborg.

Phot. af L. Grundtvig.

HANS NANSEN.

Maleriet paa Rosenborg.

Hans Nansen,

Præsident i Kjøbenhavn, var en af de Mænd, der spillede Hovedrollerne ved Souverainitetens Indførelse i Danmark. Han var født den 28de November 1598 i en borgerlig Familie i Flensborg. Sine Ungdomsaar tilbragte han paa Handelsreiser i Iishavet, saavel til de nordlige russiske Havne som til Island. 1639 blev han Raadmand og 1644 Borgemester i Kjøbenhavn. Som første Borgemester stod han baade i Spidsen for Hovedstadens Borgerskab under dets hæderlige Kamp med den svenske Overmagt i Beleiringsperioden 1658—60 og var under de politiske Kampe paa den paafølgende Rigsdag i September og October 1660 Fører for Borgerstanden, som i den stolte Bevidsthed om at have reddet Fædrelandet ved sit tapre Forsvar og i de Privilegier, Kongen nylig havde skjænket den, fandt Styrke nok til at binde an med den mægtige Adel. Nansen modtog ogsaa mange Beviser paa Kongens Paaskjønnelse af hans politiske Virksomhed, der var saa meget i Kongehusets Interesse; han blev udnævnt til Præsident i Kjøbenhavn, kongelig Raad og Assessor i Statscollegiet og Høiesteret, og døde i disse høie Stillinger den 12te November 1667. Han ligger begravet i Helliggeistes Kirke. I sit Ægteskab med Sophie Hansdatter, en Datter af Borgemester Hans Pedersen i Slangerup, blev Nansen Fader til 5 Sønner og 4 Døttre; hans Sønneatter Katharine Nansen var Griffenfelds Ægtefælle.

Maleriet er et Bryststykke i halv Størrelse, og synes at være en gammel Copi. Billedet var tidligere paa Frederiksborg og er nu paa Rosenborg.

Phot. af L. Grundtvig.

CHRISTEN ALBERTSEN SKEEL.

Maleriet tilhører Hofjægermester Carlsen til Gammel-Kiøgegaard.

Christen Albertsen Skeel

til Fusingø i Viborg Amt og Vallø, Rigsraad og Befalingsmand paa Tryggevælde, var en Søn af Rigsadmiral Albert Skeel og Fru Birthe Friis, to af Danmarks berømteste Adelsslægter, og født den 27de Juli 1603. Efter at have studeret ved tyske Universiteter blev han tidlig ansat i Statens Tjeneste og viste sig som en alvorlig, duelig og paalidelig Statsmand. 1648 blev han Rigsraad. Tilligemed Rigshofmesteren Jochum Gersdorf underhandlede han i Februar 1658 med Carl Gustav om Freden i Roskilde, og da den svenske Konge faa Maaneder derefter brød Freden, blev Christen Skeel atter den 8de August tilligemed Mogens Høeg sendt til ham for at forhindre Krigens Gjenudbrud; de traf Kongen i Ringsted, men kunde Intet udrette. Nedtrykt af Sorg over sit Fædrelands ulykkelige Skjebne døde Christen Skeel, kun 56 Aar gammel, under Kjøbenhavns Beleiring den 30te Marts 1659, og ligger begravet i Fusingøs Sognekirke, Aalum Kirke. Han er ogsaa bekjendt af de betydelige Legater, han stiftede for Studerende ved Kjøbenhavns Universitet. I to Ægteskaber, med Birgitte Rud, en Datter af Corfitz Rud til Fuglsang og Vallø, og Margrete Lunge, Datter af Jørgen Lunge til Odden, efterlod han sig en talrig Afkom, og Fusingø er nu et Stamhuus for en qvindelig Linie af Christen Skeels Efterkommere, Familien Scheel-Plessen.

Photographien er efter et Maleri, som tilhører Hofjægermester Carlsen og findes paa Gammel-Kjøgegaard. Billedet er et Knæstykke, malet 1651.

Phot. af L. Grundtvig.

HANS SVANE.

Maleriet paa Rosenborg.

Hans Svane,

egentlig Svaning, den eneste danske lutherske Erkebiskop, var født den 27de Marts 1606 i Horsens, hvor Faderen, Hans Olsen Riber, var Borgemester; hans Moder Anna Svaning var en Datter af den som Forfatter af Kong Christiern II.'s Historie bekendte kongelige Historiograph Hans Svaning, efter hvem han fik sit Navn. Efter at have gaaet i Sorø Skole blev han Student 1626 og optaget i den lærde theologiske Professor Jesper Brochmands Huus; derefter studerede han i 7 Aar ved de berømteste Universiteter i Udlandet, navnlig de østerlandske Sprog. Strax efter sin Hjemkomst 1635 blev han ansat som Professor i Hebraisk og 1646 i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet, hvorpaa han samme Aar blev Dr. theol.; 1655 blev han Sjællands Biskop. Som Orientalist og Theolog har Svane kun gjort sig bekendt ved sin vidtløftige Commentar til Propheten Daniel. Større Navnkundighed vandt han derimod ved den Virksomhed, han viste paa den mærkelige kjøbenhavnske Rigsdag 1660 som en af Hovedmændene for Arve- og Enevoldsregjeringens Indførelse i Danmark. Til Belønning fik Svane Titel af Erkebiskop og blev udnævnt til Kongelig Raad, Præsident i Consistorium samt Assessor i Statscollegiet og Høiesteret; desuden fik han to Jordegodser, et i Sjælland (Svenstrup) og et i Norge, til Foræring af Kongen. Han døde den 26de Juli 1668 og blev begravet i Frue Kirke i Kjøbenhavn. I sit Ægteskab med Marie Fuiiren havde han 6 Børn.

Billedet er et Bryststykke i naturlig Størrelse, malet paa Kobber, og er et dygtigt, aandfuldt Arbeide. Desværre har det lidt endeel baade i en tidligere Periode ved Forvaskning og Overmaling og ved at kastes ud af et Vindue under Frederiksborg-Slots Brand, hvorefter det fandtes staaende med Kanten i Isen aldeles sammenbøiet. Det er nu istandsat af Conservator Petersen og findes paa Rosenborg. Billedet har tidligere tilhørt Geheimeraad Hjelmstjerne.

Phot. af L. Grundtvig.

JØRGEN HOLGERSEN ROSENKRANDS.

Maleriet tilhører Kammerherre, Baron Rosenkrands til Rosenholm.

Jørgen Holgersen Rosenkrands

til Kjeldgaard i Viborg Amt, Sorø Akademies sidste Hofmester, var en Søn af den lærde Holger Rosenkrands og Fru Sophie Brahe og født den 10de Juli 1607 paa Rosenholm. Han var tillige Secretair i Cancelliet, Rentemester og Befalingsmand over Børglum og forskjellige andre Lehn. Jørgen Rosenkrands var lærd ligesom sin Fader og har skrevet flere religiøse Afhandlinger; han tragede ogsaa efter at blive Erkebiskop efter Svane med udvidet Myndighed, hvilket han dog ikke opnaaede. Han døde den 8de Januar 1675 paa Sorø Akademi og ligger begravet i Sorø Kirke. I sit Ægteskab med Christenze Juel, en Datter af Jens Juel til Kjeldgaard og Fru Ide Lange, blev han Fader til 5 Sønner og 5 Døttre.

Maleriet er en i alle Henseender god Original, mulig malet af Dithmar, og eies af Kammerherre Rosenkrands til Rosenholm, hvor det findes. Billedet er et Knæstykke, næsten i naturlig Størrelse.

A. Wuchter pinx

Phot. af L. Grundtvig.

HANS SCHACK.

Maleriet paa Rosenborg.

Hans Schack,

Greve, Rigets Feltherre, Geheimeraad og Præses i Krigscollegiet, var en Søn af Christoph Schack til Basthorst i Lauenborg og Anna v. Deden og født den 28de October 1609 paa sit Mødrenegods Undevad i Angel. Efter at være indkaldt til Danmark fra Hamborg, hvor han var Commandant, af Kong Frederik III. 1657 og gjort til Feltmarschal, udmærkede han sig i den svenske Krig baade som Commandant i Kjøbenhavn ved sit tapre Forsvar af Hovedstaden og som Seierherre ved Nyborg, hvor han i Forening med de Allieredes Anfører Feltmarschal Eberstein den 14de November 1659 vandt det afgjørende Slag, som rensede Fyen for de Svenske. Ikke mindre end ved Kjækhed gjorde Schack sig yndet ved Hengivenhed for Kongen, som han ved Souverainitetens Indførelse viste ved at slutte sig til Borgerstanden mod sine Standsfæller. Schack var en af de første danske Grever, som udnævntes den 25de Mai 1671. Hans Hustru var Anna Blome, en Datter af Otto Blome. Han døde den 28de Februar 1676 og blev med stor Pragt begravet i Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn, hvor et kostbart Monument med hans Billede i Legemsstørrelse blev ham opreist. Samme Aar blev hans Gods Møgeltønder ophøiet til et Grevskab under Navnet Schackenborg for hans Søn Grev Otto Diderik Schack, og fra ham nedstamme i uafbrudt Mandslinie de følgende Grever til Schackenborg.

Maleriet, som nu efter Frederiksborg-Slots Brand opbevares paa Rosenborg, er af A. Wuchter og et fortrinligt Arbeide.

Phot. af L. Grundtvig.

BIRGITTE THOTT.

Maleriet tilhører Hofjægermester, Baron Reetz-Thott til Gaunø.

Birgitte Thott,

den berømteste blandt de mange lærde adelige Damer i det syttende Aarhundrede, hørte til Thotternes ældgamle, baade i Danmark og Sverrig vidt udbredte, anseete og i sin Tid mægtige Slægt, og var en Datter af Christian Thott til Boltinggaard i Fyen og Fru Sophie Belov. Hun var født 1610 paa Boltinggaard og blev 1632 gift med Otte Giøe til Turebygaard; hendes Ægteskab var barnløst, og hendes Mand døde allerede 1642. Birgitte Thott har oversat græske og latinske Forfatteres Værker, navnlig Seneca (trykt i Sorø 1658, Fol.) og Epictet. Hun døde den 8de April 1662 i Sorø og ligger begravet i Sorø Kirke.

Maleriet, hvorefter denne Photographi er taget, er en senere Copi, muligviis malet af Portraitmaler H. Hansen, efter Originalen, som brændte paa Frederiksborg. Det er et Knæstykke i halv Størrelse, og tilhører Baron Reetz-Thott til Gaunø.

Phot. af L. Grundtvig.

OTTO KRAG.

Maleriet tilhører Captain C. A. Krag i Kiøbenhavn.

Otto Krag

til Voldbjerg i Ringkjøbing Amt, Rigsraad, var en Søn af Niels Krag til Trudsholm og Fru Jytte Høeg og født den 29de August 1611. I sin Ungdom studerede han ved det nylig oprettede Sorø Akademi, hvis første Hofmester hans Morbroder Just Høeg var, og reiste derpaa udenlands. Han var en behjertet og forstandig Mand, som paa forskjellige Gesandtskabsreiser gjorde sit Fædreland god Tjeneste. 1644 blev han Geheimesecretair hos den udvalgte Prinds Christian, der styrede Regjeringen under Kongens Fraværelse i Krigen, og 1645 øverste Secretair. 1658 var Krag blandt de Rigsraader, der bleve gjort til Fanger af Carl Gustav i Odense, men snart efter løsladte. Paa Rigsdagen 1660 optraadte han som en myndig Forkæmper for sin Stands nedarvede Rettigheder, men fandt en bestemt Modstand, navnlig hos Nansen, som, da Krag spurgte ham, idet han pegede paa Blaataarn, der dengang var et Fængsel for Statsforbrydere: »Kjender I dette?» svarede ved at pege paa Frue Kirketaarn, hvor Stormklokken hang: »Men hvad hænger der?» Krag døde den 4de Februar 1666 i Kjøbenhavn, og ligger begravet i sit eget Capel i Roskilde Domkirke. Han var gift med Anne Rosenkrands, en Datter af Holger Rosenkrands til Glimminge (»rige Holger») og Fru Lene Gyldenstjerne.

Maleriet er en Original, fremstillet i Knæstykke næsten naturlig Størrelse, hvor Krag er afbildet, staaende med sin Kone i Haanden. Paa Billedet sees hans og Kones Vaabner med Signatur, ved hans »natus 1611 d. 20 August» og ved hendes »nata 1619 d. 10 Juli». Hofman sætter hans Fødsel til 5te Septbr., hvilket sidste af Kall Rasmussen er rettet til 29de August, og her findes saaledes en Uoverensstemmelse i Angivelserne, hvorimod den paa Billedet anførte Signatur vedrørende hans Kone er overensstemmende med den af Kall Rasmussen i Hofmans danske Atl. gjorte Rectification. Maleriet eies af Capitain Krag.

Phot. af L. Grundtvig.

JOCHUM GERSDORFF.

Maleriet paa Rosenborg.

Jochum Gersdorf

til Tundbyholm i Skaane, den sidste danske Rigshofmester og efter Souverainiteten den eneste Drost, var født den 11te November 1611 af en fremmed, som man mener, burgundisk, Adelsslægt, der med hans Farfader var kommen ind i Danmark; hans Forældre vare Christoffer Gersdorf til Søbygaard i Jylland og Fru Else Munk. Paa unge Adelsmænds Viis reiste han udenlands paa sine Studiers Vegne. Efter sin Hjemkomst blev han Hofmarschal og Rigsraad, ved Kong Frederik III.'s Kroning 1648 Ridder af Elefanten og Aaret efter Statholder i Kjøbenhavn; efter Ulfelds Flugt 1651 opnaaede han den ovennævnte, før Souverainitetens Indførelse høieste Værdighed i Riget, og efter Cantsleren Christen Thomesen Sehesteds Død 1657 blev han Patron for Kjøbenhavns Universitet. Gersdorf skal have tilskyndet til den ulykkelige svenske Krig, der begyndte samme Aar. Da Carl Gustav rykkede imod Kjøbenhavn, blev Rigshofmesteren tilligemed Rigsraad Christen Skeel sendt ham imøde som Fredscommissairer, og den Første udbrod, da han i Roskilde maatte underskrive de haarde Fredsvilkaar, i Neros bekjendte Ord: »Gid jeg ikke kunde skrive!« Under Kjøbenhavns paafølgende Beleiring kæmpede Gersdorf modig i Spidsen for Studenterne. Efter Souverainitetens Indførelse blev han Rigsdrost, Præsæs i Statscollegiet samt Befalingsmand over Kallundborg Amt, men døde allerede den 19de April 1661 i Kjøbenhavn i sit 50de Aar og blev begravet i Nicolai Kirke. Hans Ægtefælle Fru Øllegaard Hvitfeld var død 1655. Af deres 9 Børn er Datteren Magdalene Sibylle Gersdorf, gift med Rigsraad Jørgen Bjelke, bekjendt for det nøie Venskab, som forbandt hende med Griffenfeld.

Photographien er udført efter et Maleri, som findes paa Rosenborg, muligens Copi af H. Hansen. Det var tidligere paa Frederiksborg.

A. Wuchter pinx.

Phot. af L. Grundtvig.

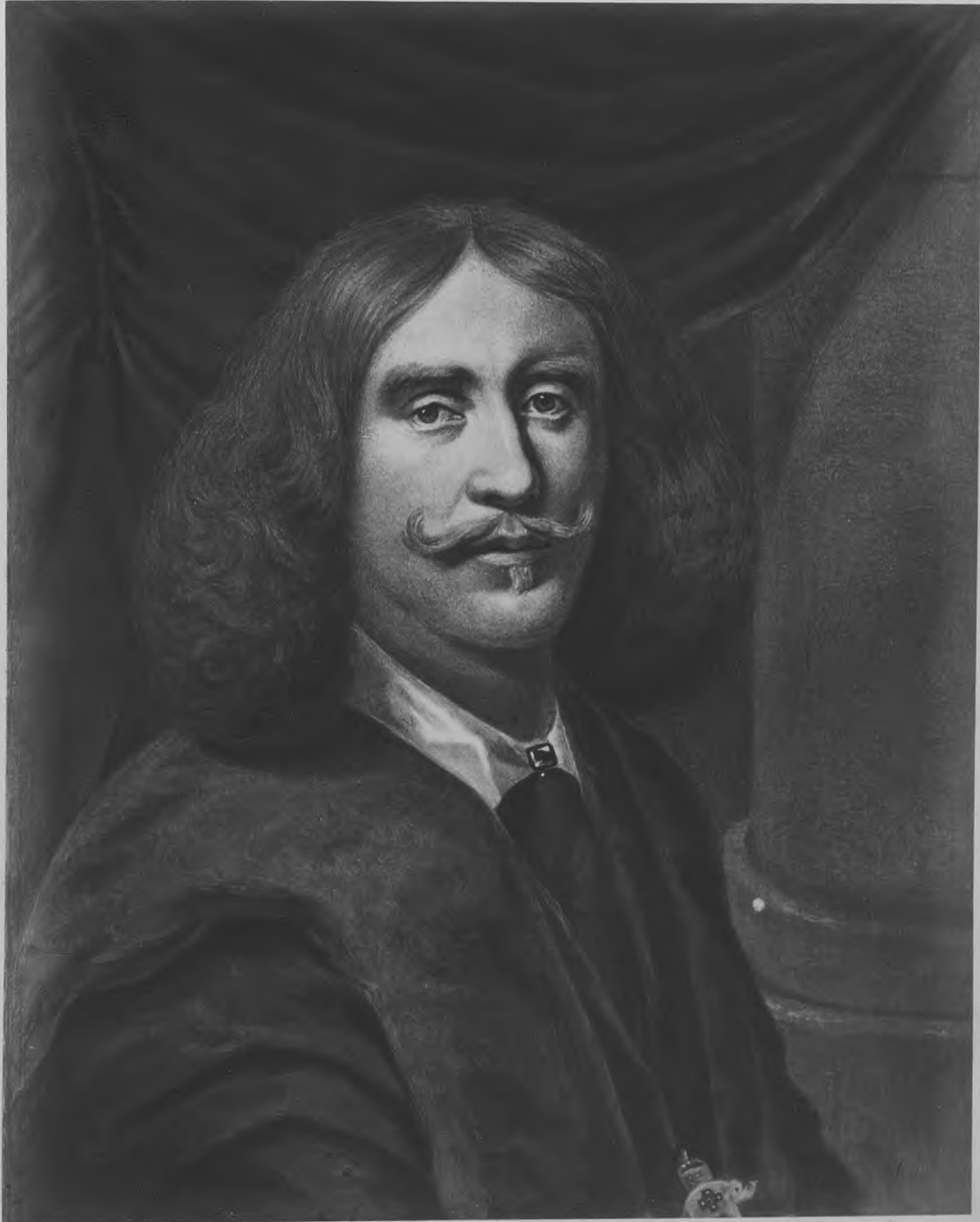
ERIK ROSENKRANDS.

Maleriet paa et Epitaphium i Hornslet Kirke.
Tilhører Kammerherre, Baron Rosenkrands til Rosenholm.

Erik Rosenkrands

til Rosenholm, Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand i Aarhus, var en Søn af den lærde Holger Rosenkrands og Fru Sophie Brahe og Broder til Jørgen Rosenkrands; han var født den 12te Marts 1612. Efter at have paa de unge Adelsmænds Viis dengang først studeret ved Sorø Akademi og derpaa reist udenlands blev han efter sin Hjemkomst ansat som Kammerjunker hos den udvalgte Prinds Christian, og 1640 fulgte han med Hannibal Sehested paa hans Gesandtskabsreise til Spanien. 1652 blev Erik Rosenkrands selv sendt som Gesandt til England tilligemed Peder Reetz, og viste her, at han forstod at give Svar paa Tiltale; da nemlig Cromwell holdt sig op over hans Ungdom og spurgte, om der i Danmark var mange ligesaa tidlig modne Hoveder, som førend de havde Skjæg vare istand til at forhandle vanskelige Sager, svarede han: »Skjøndt mit Skjæg endnu kun er ungt, er det dog ældre end Eders Republik«. Efter at have havt forskjellige Forlehninger blev han 1675 Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand over Aarhus Stift samt Amtmand over Aarhus, Kalø og Stjernholms Amter. Erik Rosenkrands var lærd ligesom sin Fader og sine Brødre og skrev ligesom disse theologiske Afhandlinger; han havde ogsaa paa Rosenholm sit eget Laboratorium og holdt adskillige »Exercitsmestere«, da Gaarden endnu i hans Tid vedblev at være et Slags Institut for unge Adelsmænds Opdragelse ligesom under hans Fader. Han døde den 11te October 1681 og ligger tilligemed sine tre Hustruer begravede i Rosenkrandsernes Familiebegravelse i Hornslet Kirke, hvor et smukt Epitaphium er opreist over dem; de vare Margrete Skeel, Datter af Albert Skeel til Fussingø, Mette Rosenkrands, Datter af Palle Rosenkrands til Krenkerup, og Margrete Krabbe til Vemmetofte, Datter af Iver Krabbe og Enke efter Bjørn Ulfeld. Blandt hans mange Børn var Sønnen Iver Rosenkrands, den bekjendte Minister under Kong Christian VI., det yngste af hans sidste Ægteskab.

Photographien er efter et Maleri paa et Epitaphium i Hornslet Kirke, i Jørgen Rosenkrands's Capel. Han sees paa Originalen fremstillet i halv Figur, naturlig Størrelse, med sine tre Koner, malet af Wuchter.

Phot. af L. Grundtvig.

PEDER REETZ.

Maleriet i Universitets Consistoriets Sal i Kjøbenhavn.

Peder Reetz

til Tygestrup (nu Kongsdal) i Holbek Amt, Frederik III.'s første Minister under Navn af Cantsler efter Souverainitetens Indførelse, var af en fra Meklenborg indvandret dansk adelig Familie, en Søn af Frederik Reetz til Tygestrup og Fru Birthe Brahe og født den 17de November 1614. Han studerede først paa Herlufsholm og Sorø Akademi, derpaa ved tyske Universiteter, og uddannede sig derefter til Statsmand paa Udenlandsreiser i Italien, Frankrig og England. Efter sin Hjemkomst steg han hurtig i Statens Tjeneste, og gjorde ved sin klare Forstand og Indsigt i Statssager sit Fædreland vigtige Tjenester, navnlig paa Gesandtskabsreiser, saaledes 1652 til den engelske Protector Cromwell. 1656 blev han Rigsraad, og den 27de Mai 1660 sluttede han Freden i Kjøbenhavn med de svenske Ministre Cojet og Bjelke. Efter Souverainitetens Indførelse blev han Cantsler, Geheimeraad, Præsident i Cancelliet, Patron for Universitetet (efter Gersdorf) og Ridder af Elefanten. Han døde den 10de Juli 1674 i Kjøbenhavn. Reetz var to Gange gift: først med Sophie Sehested, en Datter af Cantsleren Christen Thomesen Sehested og Fru Mette Rosenkrands, derpaa med Anna Rammel, en Datter af Henrik Rammel til Bekkeskov og Fru Margrete Skeel og Enke efter Albert Skeel til Katholm.

Maleriet er en yngre Copi efter Wuchter, og findes i Universitets-Consistoriets Sal i Kjøbenhavn.

Phot. af L. Grundtvig.

THOMAS BARTHOLIN.

Maleriet paa Rosenborg.

Thomas Bartholin,

en af Danmarks berømteste Læger og Anotomer, var en Søn af Professor Caspar Bartholin, Stamfaderen til Bartholinernes lærde Slægt, og født den 20de October 1616 i Kjøbenhavn. Han studerede først hjemme, derpaa 9 Aar (1637—46) i Nederlandene, Frankrig, Italien og Schweiz, fornemmelig Lægevidenskaben og Anatomi; 1645 blev han Dr. med. i Basel, og han var allerede en berømt Lærd, da han kom hjem. Han blev derpaa 1647 Professor i Mathematik og kort efter i Anatomi og Medicin ved Kjøbenhavns Universitet, og udviklede nu i 14 Aar en rig Virksomhed baade som Lærer, praktisk Læge og Skribent, stiftede det anatomiske Theater og vandt europæisk Berømmelse ved vigtige Opdagelser i Anatomien. 1661 nedlagde han Professoratet og flyttede til sin Gaard Hagested i Holbek Amt for ganske at kunne leve for sine Studier; men da Gaarden brændte 1670 og med den hans kostbare Bibliothek, traadte han atter i Embede som kongelig Livmedicus; 1672 blev han Universitetsbibliothekar og 1675 Assessor i Høiesteret. Bartholin døde den 4de December 1680 paa Hagested og blev begravet i Frue Kirke i Kjøbenhavn. Han var først gift med Else, en Datter af Christoffer Hansen, Borgemester i Kjøbenhavn, derpaa med Magdalene Rhode, og efterlod sig af første Ægteskab to lærde Sønner, Lægen Caspar og Historikeren og Oldforskeren Thomas Bartholin. Hans Efterkommere bleve adlede af Kong Christian VI. 1731.

Photographien er efter et Maleri, som iøvrigt er en Copi og findes paa Rosenborg blandt de fra Frederiksborg reddede Portraiter.

Phot. af L. Grundtvig.

CHRISTOFFER GABEL.

Maleriet paa Rosenborg.

Christoffer Gabel

til Bavelse i Præstø Amt, Kong Frederik III.'s Yndling og Fortrolige, var en Søn af Proviantforvalter Valdemar Gabel i Glückstadt og født 1617. Han kom i Kongens Tjeneste, medens denne var Erkebiskop i Bremen, og efter hans Thronbestigelse blev han Kongens Secretair. Da den svenske Konge Carl Gustav 1658 brød den nylig i Roskilde sluttede Fred, gjorde Gabel Riget god Tjeneste ved i Hast at reise til Nederlandene og skaffe Hjelp derfra, og ved Souverainitetens Indførelse viste han megen Snildhed som hemmelig Mellemand mellem Kongen og Stænderne. Han blev derfor ogsaa forfremmet til Rentemester og 1664 til Statholder i Kjøbenhavn samt optaget i den danske Adel. Gabel døde den 13de October 1673 og ligger begravet i St. Petri Kirke i Kjøbenhavn. Hans Frue Ermegaard Badenhaupt døde først 1699. En Sønesøn af dem var den i den nordiske Krig berømte Admiral Christian Carl Gabel.

Efter Paaskriften paa et Kobberstik maa Originalen til den Copi, hvorefter denne Photographi er tagen, have været af van Mander, skjøndt dette Billede slet intet har tilfælles med denne Mesters Maade at male paa. Det er efter Frederiksborgs Brand ophængt paa Rosenborg.

Phot. af L. Grundtvig.

CORT ADELER.

Maleriet paa Rosenborg.

Cort Sivertsen Adeler,

en af Danmarks berømteste Søhelte, var født den 16de December 1622 i Brevig i Norge, hvor hans Fader Sivert Jensen var Forvalter over det kongelige Saltværk ved Langesund. Opdragen i en Søhavn, hvor der i den Tid vrirlede af hollandske Skibe, fik han tidlig Lyst til Sølivet, og reiste kun 15 Aar gammel til Holland, hvor han lærte Søvæsenet og fik Ansættelse paa Flaaden under den berømte Admiral Martin Tromp som Adelborst eller Cadet, hvorefter han senere antog Navnet Adelaer eller Adeler. Efter et Par Aars Forløb tog han Afsked fra den hollandske Tjeneste og gik som Constabel i venetiansk Tjeneste, hvori han under Krigen med Tyrkerne indlagde sig de største Fortjenester og steg til de høieste Værdigheder. En af hans meest glimrende Bedrifter var den, han udførte ved Tenedos 1654. Adeler førte Skibet »St. Jørgen« under Admiral Dolfinos Overcommando ved Dardanellerne mod Tyrkerne, som med 75 Galeier og en Mængde mindre Skibe angreb den venetianske Flaade, der kun bestod af 6 Galeier og nogle Smaaskibe, fornemmelig Admiralskibet, hvilket Adeler kom til Undsætning, hvorefter han lykkelig slog sig igjennem den store Overmagt til Øen Tenedos. Her blev han angreben af Ibrahim Pascha, Sultanens Svoger, med et Skib paa 1000 Mand og 90 Kanoner, og blev saaret i den høire Arm, men entrede ikke desto mindre, uden at lade sig forbinde, det fjendtlige Skib, og da Ibrahim satte sig til Modværge, vristede han Sabelen fra ham, afhuggede med den venstre Haand hans Hoved med hans egen Sabel og bemægtigede sig Skibet. Adeler's Fortjenester bleve ogsaa paaskjønnede af Republiken: han blev udnævnt til Ridder af St. Marcusordenen, Generallieutenant og Chef for hele den venetianske Flaade og modtog rige Belønninger i Penge og Guldkjeder. Han var bleven saa berømt, at Genua, Spanien og Holland overbød hverandre for at faae ham i deres Tjeneste. Men Kong Frederik III. kaldte ham hjem og udnævnte ham efter hans Hjemkomst 1663 til General-Admiral, hvorefter han med Iver tog sig af den danske Flaade og bragte den i en udmærket Stand i Slutningen af denne Konges Regjering, hvorved det blev muligt for Niels Juel nogle Aar derefter at vinde sine store Seire. 1666 blev Cort Adeler optaget i Adelstanden, og 1671 af Christian V. udnævnt til Ridder af Dannebrog (blandt de første 19 Riddere af denne nye Orden). Da den skaanske Krig udbrød 1675,

Phot. af L. Grundtvig.

HENRIK GERNER.

Maleriet paa Rosenborg.

Phot. af L. Grundtvig.

HENRIK GERNER.

Maleriet paa Rosenborg.

Henrik Gerner,

Dr. theol., Biskop i Viborg, var født den 9de December 1629 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader Thomas Gerner, af skotsk Herkomst, var Renteskriver. Han blev Student 1648 og allerede 1650 ansat som Hører ved Sorø Skole, gjorde derpaa i Aarene 1654—56 en Udenlandsreise for at studere ved Universiteterne i England og Holland, og blev efter sin Hjemkomst kaldet til Præst i Birkerød, hvor han ægtede sin Formands Datter Dorothea Bircherod. I Begyndelsen af denne Embedsstilling maatte Gerner under Krigen med Sverrig udstaae mange sørgelige Hændelser. Først blev hans Præstegaard gjentagne Gange udplyndret, hvorved han mistede Alt, hvad han eiede, saa at de svenske Soldater endog kastede Lod om hans Præstekjole, og efter Freden i Roskilde, da de Svenske igjen havde begyndt Krigen og ved List vare komne i Besiddelse af Kronborg, blev han fængslet som Deeltager i den mislykkede Plan til at vinde denne Fæstning tilbage, grusomt mishandlet paa Pinebænken og dømt til Døden. Hans Henrettelse var bestemt til den 19de August 1659 og alle Tilberedelser vare gjorte; han havde taget Afsked med sin Familie og skrevet en Tale, som han vilde holde paa Retterstedet; men da Kong Frederik III. imidlertid truede den svenske Konge med at ville behandle en fornem svensk Fange, som han just havde i sin Magt, paa samme Maade, blev Gerner faa Timer, førend Executionen skulde gaae for sig, fri for Dødsstraf; dog maatte han endnu hensidde 18 Uger med tunge Lænker om Hænder og Fødder paa Helsingborg-Slot, og fik først ved Freden i Mai 1660 sin Frihed efter 43 Ugers Fangenskab. Fra den Tid var han endnu i 33 Aar Præst i Birkerød, i hvis Kirke hans Lænker hænge, og fra 1690 tillige Provst over Lyng-Kronborg Herred. Først i en langt fremrykket Alder blev han 1693 udnævnt til Biskop over Viborg Stift og tillige til Dr. theol. I denne Stilling døde han den 13de Mai 1700 af et Stykke Kjød, han fik i Halsen, og som ikke kunde optages; da den forøvrigt friske Olding mærkede, at Døden nærmede sig, lagde han sig selv i sin Ligkiste. Han blev begravet i Viborg Domkirke. Gerner optraadte ogsaa som Digter og besang blandt Andet Christian V.'s Krigsbedrifter; men hans saakaldte »Ilias« og »Ulysses« (Kjøbenhavn 1681, Fol.) have hverken tjent til at forherlige Kongen eller Biskoppen, der i poetiske Gaver stod langt under sin navnkundige Samtidige Biskop Kingo. Den berømte Skibsbygmester under Christian VII., den yngre Henrik Gerner, var en Sønesøns Søn af Biskoppen.

Billedet er en Original og skjøndt et middelmaadigt Maleri endnu i den simple ærlige Smag, der skyldes Indflydelsen af hollandsk Kunst. Det er et Bryststykke næsten naturlig Størrelse. Billedet var tidligere paa Frederiksborg og er nu paa Rosenborg.

A. Wuchter pinx.

Phot. af L. Grundtvig.

PEDER GRIFFENFELD.

Maleriet paa Rosenborg.

Peder Griffenfeld,

Danmarks berømteste Statsmand, var født den 24de August 1635 i Kjøbenhavn af borgerlige Forældre og heed egentlig Schumacher; hans Fader Joachim Schumacher var Viinhandler og boede paa det nordre Hjørne af Store-Kjøbmagergade og Løvstræde, hvor der endnu er Viinkjælder; hans Moder heed Marie Motzfeld. Da han tidlig røbede store Anlæg, blev han sat i Kjøbenhavns offentlige Skole, og gjorde her i kort Tid saa overordentlig Fremgang, at han kun var 12 Aar gammel, da han blev Student. Efter sin Faders Død kom han i Huset hos Sjællands Biskop Jesper Brochmand, der var gift med hans Søkendebarn. Her blev Kong Frederik III. opmærksom paa den med Evner og Kundskaber saa sjelden udrustede Yngling og lod ham reise udenlands, hvorpaa han, efter først at have taget theologisk Examen og holdt Dimisprædiken, i 6 Aar besøgte de berømteste Universiteter i Tydskland, Holland, England, Frankrig og Italien, og ved Siden af de forskjellige Videnskaber med særlig Flid lagde sig efter Statskunsten. Han kom netop tilbage paa den Tid, da Statsforandringen foregik 1660, og som Secretair hos Geheimeraad Holger Vind var han saa heldig at løse et vigtigt Statsspørgsmaal paa en for Kongen tilfredsstillende Maade, hvorefter Frederik III. gjorde ham til Cancellisecretair og gav ham Opsyn baade over Geheimearchivet og det nylig stiftede kongelige Bibliothek, ja endog overdrog ham at udarbejde Kongeloven; snart efter blev han udnævnt til første Cancelli- og Cabinetssecretair. Under Christian V. steg Schumacher hurtigt — tvertimod den døende Konges Anbefaling til sin Søn: »Gjør en stor Mand af ham, men gjør det langsomt« — fra den ene Værdighed til den anden: allerede 1671 blev han ophøiet i Adelsstanden med Navnet Griffenfeld og Geheimeraad, og var blandt de første 19 Riddere af Danebrog; den 26de November 1673 blev han udnævnt til Cantsler, Elefantridder og Greve med Grevskab i Norge (ved Tønsberg), og det næste Aar blev han efter Cantsler Reetz's Død Storcantsler, første Assessor (Justitiarius) i Høiesteret og Patron for Universitetet. Efterat Griffenfelds unge Hustru Katharine Nansen, en Sønedatter af den bekjendte Hans Nansen, var død i sin første Barselseng 1672, havde det kun beroet paa ham selv at blive en augustenburgsk Prindsesses Gemal, men han afslog dette glimrende Parti og skaffede sig derved

efter en lang Kamp havde ladet sig bevæge til at stemme for den, følte bittere Samvittighedsqvaler paa sit Yderste. Den 6te Juni 1676 besteg den store Statsstyrer virkelig Skafottet og Sværdet var allerede hævet, da Generaladjutant Schack traadte frem og raabte: »Pardon i Kongens Navn«; Griffenfeld var — benaadet med evigt Fængsel, en Naade, som han ansaae for haardere end Straffen. Efter at have siddet 4 Aar i Castellet blev han ført til Munkholm ved Throndhjem, hvor han, uagtet Kongen stadig savnede ham, endnu sad fængslet i 19 Aar, og først fik sin Frihed 1698. Det følgende Aar døde han i Throndhjem netop 23-Aarsdagen efter sit Fald, den 11te Marts 1699, faa Maaneder før Christian V. Hans eneste Barn Charlotte Amalie Griffenfeld var gift med Baron Frederik Krag til Steensballegaard ved Horsens, og hans Lig kom derfor til at hvile i deres Familiebegravelse i Vær Kirke. Igjennem hende nedstammer saavel den grevelige Familie Krag-Juel-Vind-Friis til Grevskabet Friisenborg og Baroniet Juellinge som Baronerne Krag-Juel-Vind-Arenfeldt til Stamhusene Steensballegaard og Sæbygaard fra Nansen og Griffenfeld.

Maleriet til dette Billede er en smuk Original af Wuchter, r Bystykke under naturlig Størrelse, og findes nu paa Rosenborg. Det har tidligere tilhørt Geheimeraad Hjelmstjerne, efter hvis Catalog »Sl. Geheimeraaden har faaet det af General-Lieutenant Grev Laurvig, og Gyldenlove (dennes Stamfader) af Griffenfeld selv«. Billedet er efter Frederiksborgs Brand kommet til Rosenborg.

efter en lang Kamp havde ladet sig bevæge til at stemme for den, følte bittere Samvittighedsqvaler paa sit Yderste. Den 6te Juni 1676 besteg den store Statsstyrer virkelig Skafottet og Sværdet var allerede hævet, da Generaladjutant Schack traadte frem og raabte: »Pardon i Kongens Navn»; Griffenfeld var — benaadet med evigt Fængsel, en Naade, som han ansaae for haardere end Straffen. Efter at have siddet 4 Aar i Castellet blev han ført til Munkholm ved Throndhjem, hvor han, uagtet Kongen stadig savnede ham, endnu sad fængslet i 19 Aar, og først fik sin Frihed 1698. Det følgende Aar døde han i Throndhjem netop 23-Aarsdagen efter sit Fald, den 11te Marts 1699, faa Maaneder før Christian V. Hans eneste Barn Charlotte Amalie Griffenfeld var gift med Baron Frederik Krag til Steensballegaard ved Horsens, og hans Lig kom derfor til at hvile i deres Familiebegravelse i Vær Kirke. Igjennem hende nedstammer saavel den grevelige Familie Krag-Juel-Vind-Friis til Grevskabet Friisenborg og Baroniet Juellinge som Baronerne Krag-Juel-Vind-Arenfeldt til Stamhusene Steensballegaard og Sæbygaard fra Nansen og Griffenfeld.

Maleriet til dette Billede er en smuk Original af Wuchter, r Bystykke under naturlig Størrelse, og findes nu paa Rosenborg. Det har tidligere tilhørt Geheimeraad Hjelmstjerne, efter hvis Catalog »Sl. Geheimeraaden har faaet det af General-Lieutenant Grev Laurvig, og Gyldenløve (dennes Stamfader) af Griffenfeld selv«. Billedet er efter Frederiksborgs Brand kommet til Rosenborg.

Phot. af L. Grundtvig.

KIELD LANGE.

Maleriet tilhører Hofjægermester Carlsen til Gammel-Kiøgegaard.

Kjeld Lange,

Oberst, var en Søn af Gunde Lange og Fru Anna Krabbe til Kjolbygaard. I Begyndelsen af den svenske Krig 1657 blev han tagen tilfange i Nord-Tydskland og hans Regiment oprevet, da han ikke fik den nødvendige Undsætning hjemmefra, men han blev løsladt ved Freden i Roskilde i Begyndelsen af det næste Aar. Efter Krigens Gjenudbrud, da Studenterne med Begeistring deeltog i Kampen for Fædrelandet, bade de Kongen om at faae Oberst Kjeld Lange og hans Oberstlieutenant Mogens Krag til Anførere, hvilket ogsaa blev dem tilstaaet. Den 30te August gjorde han i Spidsen for Studenterne et Udfald fra den beleirede Hovedstad; under et nyt Udfald den 3die September, som anførtes af Mogens Krag, blev Lange, der havde taget Plads paa Volden paa et Sted, som Kongen nylig havde forladt, under Kugleregnen gjennemboret af en fjendtlig Kugle. Han var forlovet med Birgitte Skeel, en Datter af Christen Skeel til Vallø.

Maleriet er et Knæstykke i naturlig Størrelse, og stærkt restaureret i en senere Tid. Det findes paa Gammel-Kjøgegaard og tilhører Hofjægermester Carlsen.

